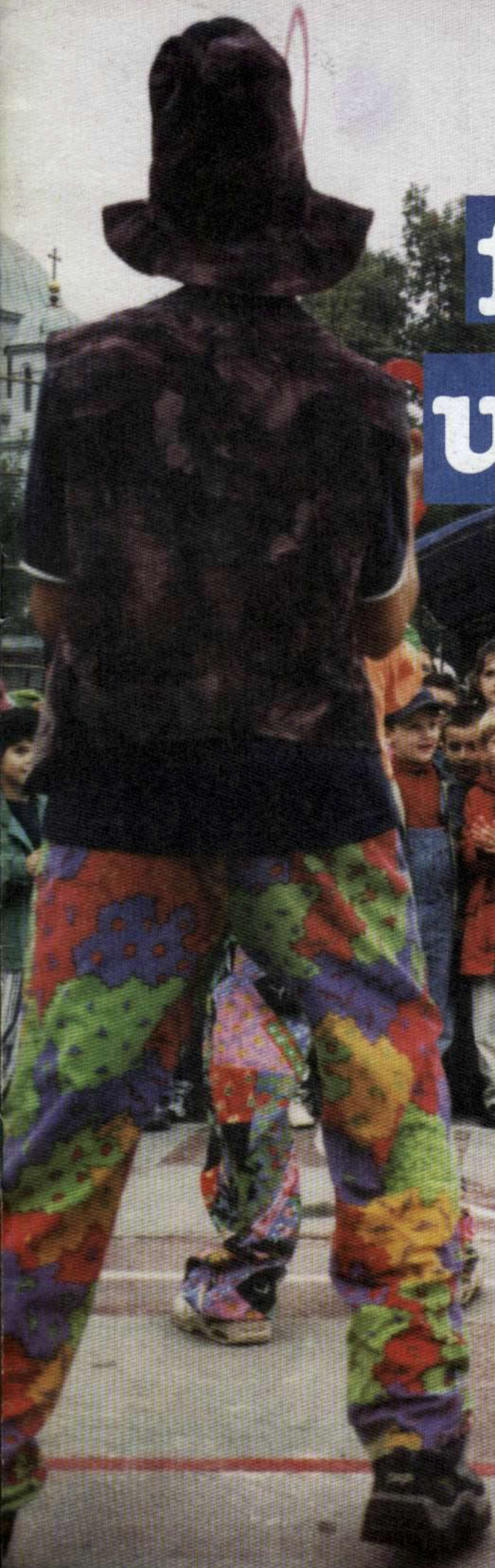

Prvi festival učenja u BiH

OŠ "Solina" iz Tuzle

Vildana Mujakić: *Plesovi u religijskoj kulturi*, Muhiba Karić: *Igrokaz "Rad u mirotvornom razredu" – projekt Civitas*, Lejla Selimović - *učenica VIII razreda: Izložba radova*, tel: 236-906

OŠ "Jala" iz Tuzle

Jagoda Jusić: *Svako ima svoju boju – dječiji igrokaz o demokratiji*, tel: 231-998

OŠ "Novi Grad" iz Tuzle

Videoprezentacija: *Opismenjavanje u učionici Step-by-step*, Radionica: *Zdrava ishrana*, tel: 252-472, 252-473

OŠ "Safvet-beg Bašagić" iz Gradačca

Učenje uz pomoć računara, tel: 817-135

OŠ "Hasan Kikić" iz Gradačca

Fotodokumentacija u obrazovnom procesu, tel: 817-489

OŠ "Ivan Goran Kovačić" iz Gradačca

Rad sa djecom povratnicima – iskustva iz prakse: tel: 817-140

OŠ "Simin Han" iz Tuzle

Videoprezentacija: *Aktivno učenje*, Info štand: *Obrazovanje odraslih*, tel: 251-351

Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u tjelesnom i psihičkom razvoju iz Tuzle

Otvorena vrata: Krečanska 5, Tuzla, tel: 283-427

Opća gimnazija KŠC "Sveti Franjo" iz Tuzle

Edukacija i muzika,

Elektrotehnička škola iz Tuzle

Internet cafe, WEB dizajn, tel: 281-167

Srednja muzička škola iz Tuzle

Tarik Šadić: *Svira na harmonici*, tel: 222-551

Gimnazija "Meša Selimović" iz Tuzle

EKO – GMS: Web stranice o ekologiji, tel: 250-648

Udruženje studenata Defektološkog fakulteta

Edukacija na Brailleovim mašinama za slijepe osobe, tel: 281-553

HUG "Zemlja Djece"

Plesne tačke, Dječiji cirkus, Računarska i videosekcija HUG „Zemlja Djece“, *Otvorena vrata*, tel: 282-643

Udruga "Hrvatska žena"

Prezentacija kroz muziku i pjesmu, tel: 237-171

Glumački ansambl BKC iz Tuzle

„Alisa i ruža“ – predstava, reditelj Mića Mitrović, tel: 218-755

"Amica EDUCA" iz Tuzle

Kreativno izražavanje slikanjem – atelje na otvorenom, Film „Amica EDUCA“, Izložba radova nastalih na seminarima

Kreativno izražavanje slikanjem, Kuća „AMICA“ - Otvorena vrata: Klosterska 13/I, tel: 250-626

HD "Prijateljice" iz Tuzle

Projekt kuća „Prijateljica“ - Otvorena vrata: Voje I. Cmgorca 33, Rok koncert uz akciju protiv narkomanije nastupaju

„SOUTHERN STORM“ i „ALARM“, tel: 250-495

"Tuzlanska Amica"

Otvorena vrata: Klosterska 13/II, tel: 250-627

Radio klub "Tuzla"

Radioamatersko goniometrisanje - videoprezentacija Radiogoniometrisanja, tel: 252-491

HO "Drina" iz Srebrenice

Edukacija omladine u kolektivnim centrima, tel: 283-276

Udruženje za uzajamnu pomoć u duševnoj nevolji "Fenix"

Videoprezentacija, Otvorena vrata: XIII hrvatske brigade 49 (bolnica Kreka), tel: 280-104 fax: 280-102

Poštovani čitaoc!

U Tuzli je 8. septembra 2000. godine održan Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini. Ideja je došla od naših saradnika iz Njemačke, gospođe Erike Uhl i gospodina Petera Schupplera, a realizaciju je podržao i Adolf Grimme - Institut sa internet prezentacijom.

Organizator Prvog festivala učenja je Amica EDUCA, čiji je strateški cilj doprinos društvenoj izgradnji, i to stručnim usavršavanjem odraslih i transferu novih znanja u psihosocijalnom radu.

Naziv Festival učenja preuzet je prevod njemačkog termina jer spaja učenje i radost.

Glavni cilj Festivala učenja je podsticanje razvoja svijesti o potrebi doživotnog učenja, a projektni cilj je promoviranje novih, savremenih i kreativnih metoda učenja. To je postignuto prezentacijom metoda učenja putem radionica, interneta, videa, okruglih stolova, izložbi, prezentacijom na bini i info štandu učesnika Festivala.

Pošto je ovo Prvi festival učenja, namjera je bila da se održi na području Tuzlanskog kantona i to za 20 organizacija učesnica. Međutim, iskustva Prvog festivala učenja pokazala su da je interes za ovu manifestaciju veliki (učestvovala su 44 organizacije, institucije i mnogo pojedinaca) i da postoji potreba i interes da se Festival proširi na cijelu BiH.

U cilju održavanja tradicije festivala učenja u BiH i proširenja ideje o doživotnom učenju ukazala se i potreba da prezentiramo iskustva Prvog festivala u pisanoj formi. Ovu potrebu je prepoznao i Institut za međunarodnu saradnju njemačkog Saveza visokih narodnih škola (IIZDVV) i podržao tu ideju. Imajući u vidu činjenicu da je BiH društvo u tranziciji i da doživotno učenje podržava proces poslijeratnog razvoja pojedinca i društva, smatramo veoma važnim da Festival učenja održavamo jedanput godišnje u BiH.

U tom cilju ova brošura pruža svima informacije i prezentira iskustva i evaluaciju Prvog festivala učenja, podstičući nove učesnike, saradnike, sponzore i donatore da nam se pridruže na slijedeći festival u BiH.

Zahvaljujemo svima koji su doprinijeli realizaciji Prvog festivala učenja.

Zahvaljujemo se IIZDVV na podršci pri izradi ove brošure.

SADRŽAJ

<i>Uvod</i>	3
<i>O Prvom festivalu učenja u BiH:</i>	
- <i>Ciljevi</i>	
- <i>Fokus</i>	
- <i>Očekivani rezultati</i>	4
<i>Program Festivala</i>	6
<i>Naša iskustva</i>	8
<i>Knjiga utisaka</i>	14
<i>Evaluacija</i>	15
<i>Šta drugi kažu o nama?</i>	24
<i>Internacionalna iskustva</i>	28
<i>IIZDV</i>	29

O Prvom festivalu učenja u BiH

Festival učenja dio je velike svjetske akcije. U okvirima »Globalnog dijaloga« UNESCO je 8. septembra 2000. god., na dan alfabetiziranja na EXPO-u 2000 u Hanoveru, pored njemačkih prezentirao također i internacionalne primjere festivala učenja. Među njima i naš festival u Tuzli.

Festival učenja u Tuzli je jednodnevna manifestacija koja omogućuje zainteresiranim institucijama, organizacijama i udruženjima koji se bave edukacijom u bilo kojem obliku prezentiranje metoda edukacije. Organizaciju Festivala učenja radimo u saradnji sa "Adolf Grimme Institutom" (Društvo za medije, obrazovanje i kulturu - adresa: Eduard Weitsch Weg 25, 45768 Marl, Deutschland), koji je od njemačkog Ministarstva za obrazovanje zadužen za organizaciju Festivala učenja na internacionalnom nivou. Također, imamo organizacionu podršku od grupe naših stručnih saradnika iz Njemačke (Erika Uhl i Peter Schuppler).

Ciljevi Festivala učenja

1. Promoviranje savremenih, alternativnih i kreativnih metoda učenja i interaktivnog pristupa nastavi, prezentacijom edukativnih aktivnosti zainteresiranih organizacija iz vladinog i nevladinog sektora;
2. Podsticanje razvoja svijesti građana o važnosti kontinuiranog učenja koje je u skladu sa individualnim potrebama.

Moto Festivala je:

Učimo savremeno, alternativno, kreativno!

Fokusi/težišta:

Tabu teme, Opismenjavanje, Obnova kroz edukaciju.

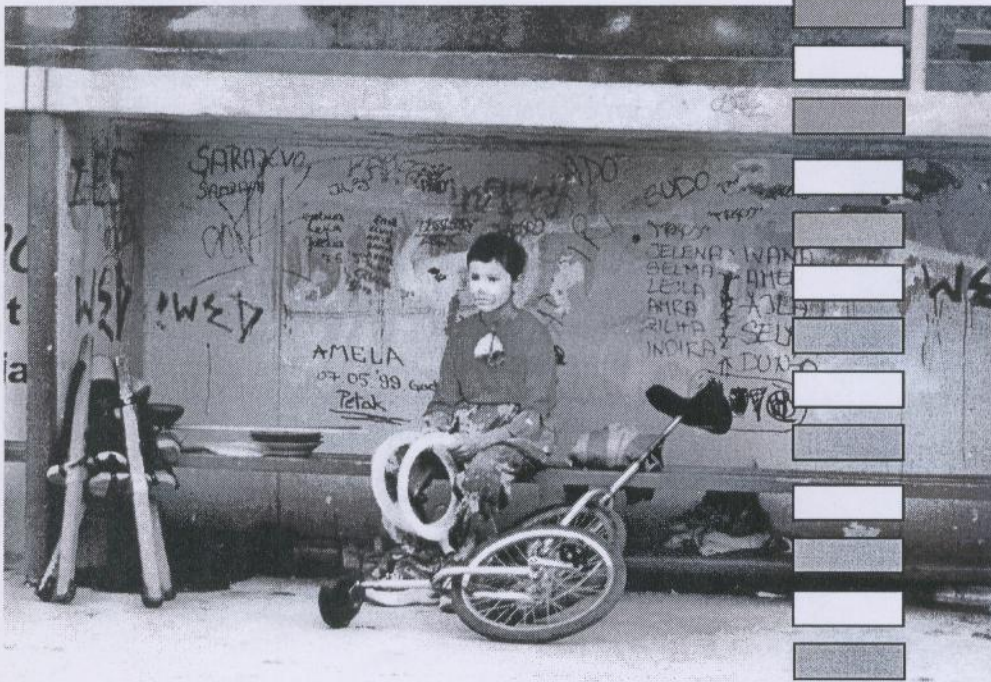
Očekivani rezultati

- Širi krug građanstva informiran o mogućnostima edukacije putem savremenih, alternativnih i kreativnih metoda.
- Inicirano umrežavanje organizacija koje se bave edukacijom
- Razvijena saradnja sa "Grimme Institutom" i razmijenjena iskustva sa organizatorima »festivala učenja« u Evropi
- Edukativne aktivnosti učesnika Festivala promovirane putem medija u BiH i Evropi

Ciljna grupa

Institucije, organizacije, ustanove, udruženja i pojedinci koji se u okviru svojih projektnih aktivnosti bave edukacijom

Proces edukacije u prethodnom (socijalističkom) sistemu za većinu građanstva završavao se sa redovnim (obaveznim) školovanjem. Angažman na radnom mjestu bio je nepromjenjiv i ljudi su obično sa tog mjesta odlazili u penziju. Proces tranzicije, poslijeratni razvoj i privatne inicijative su većinu stanovništva zatekle nespremlne, što govori o potrebi edukativne podrške građanstvu u procesu prilagođavanja, integracije, učešća u tržišnoj utakmici.

Program Festivala

Vrijeme i mjesto

10:00 - 11:30

Sve aktivnosti na bini stadiona "Telex"

Vrijeme i mjesto

11:30 - 13:00

Sve aktivnosti na stadionu "Telex" i u kući "Amica"

Vrijeme i mjesto

11:30 - 15:30

Sve aktivnosti u kući "Amica" i okoline

SVEČANO OTVARANJE - Pozdravni govori i svečano otvaranje

PREZENTACIJA NOVIH PRISTUPA UČENJA U NASTAVI

- **Edukacija i muzika**
- **Religijska kultura** – pokret i ples (djeca 10-11 godina)
- **Svako ima svoju boju** – dječiji igrokaz (djeca 8-10 godina)
- **Plesne tačke** –plesna grupa HUG "Zemlja Djece"
- **Rad u mirotvornom razredu** – projekt Civitas
- **Prezentacija kroz muziku i pjesmu**
- **Dječiji cirkus** – prezentacija
- **Svira na harmonici**, Tarik Šadić
- **Alisa i ruža** – predstava (djeca 8-14 godina)

EDUKATIVNE RADIONICE

- **Kreativno izražavanje slikanjem** – atelje na otvorenom
- **Kreativno izražavanje slikanjem** – rad sa djecom
- **Edukacija na Brailleovim mašinama** (za slijepe osobe)
- **Radioamaterstvo** – prezentacija radiogonometrisanja
- **Ekologija – kurs kompostiranja**
- **Zdrava ishrana** - radionica poznavanja prirode i društva
- **Origami** – kreativnost uz pomoć papira
- **Edukacija omladine u kolektivnim centrima**
- **Prezentacija niskopodnog autobusa**

INTERNET, IZLOŽBE I VIDEOPREZENTACIJE

- **Internet cafe** – korištenje resursa Interneta
- **WEB dizajn** – web stranice Festivala
- **EKO – GMS**, web stranice o ekologiji
- **Učenje uz pomoć računara** – školski testovi
- **Fotodokumentacija u obrazovnom procesu**
- **Računarska i video sekcija HUG "Zemlja Djece"**
- **Izložba radova** - kreativno izražavanje slikanjem
- **Izložba likovnih radova** - Lejla Selimović (VII razred)
- Opismenjavanje u učionici **Step-by-step** – video
- **Udruženje za uzajamnu pomoć u duševnoj nevolji - "Fenix"**
- **Informativni centar za osobe sa invaliditetom - "Lotos"**
- **Prezentacija aktivnosti** – video
- **Služba za patologiju sluha, glasa i govora** - video
- **Aktivno učenje** – video OŠ "Simin Han"
- **Žene u agrikulturi** - video "Vive žene"
- **"Amica EDUCA"** – video
- **Radioamatersko goniometrisanje** – video
- **Referentna grupa Tuzla** – Info štand
- **UG TALDI** - Info štand
- **QIF CARE International** – EU doniran projekat info štand

OTVORENA VRATA

- Kuća "AMICA", "Tuzlanska" i "Amica EDUCA"
- Projekt kuća "Prijateljica"
- Udruženje za uzajamnu pomoć u duševnoj nevolji - "Fenix" iz Tuzle
- HO "Koraci nade"
- Tjelesna terapija (14:00 - 15:00) – UG "Vive žene"
- Radio "Kameleon" - djeca - urednici radioemisija
- Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u tjelesnom i psihičkom razvoju iz Tuzle
- Informativni centar za osobe sa invaliditetom "Lotos"
- JU Dom zdravlja – Služba za patologiju sluha, glasa i govora
- Udruženje građana "Majke hendikepirane djece"
- EG – Društvo za razvoj
- UG "Vive žene" iz Tuzle

Vrijeme i mjesto

13:00 - 15:00

Sve aktivnosti u vlastitim radnim prostorima

OKRUGLI STO

ISKUSTVA U PRIMJENI NOVIH METODA U UČENJU I RADU

- Učenje slušno oštećene djece, prof. def. Snežana Sadiković
- Rad sa djecom povratnicima – iskustva iz prakse
- Interaktivno učenje – prof. Nusret Tobudić
- Primjenom KIS-a sa djecom sa posebnim potrebama
prof. def. Nesima Krdžalić
- Učenje učenika usporenog kognitivnog razvoja - mr. sci. Šaćira Mešalić, defektolog
- Mišljenje mladih o sebi i svojoj generaciji - mr. sci. Ruža Tomić, pedagog-psiholog
- IDL Interaktivno učenje na daljinu, mr. Mensura Kudumović
- Pretpostavke za sticanje znanja – mr. def. Adem Mahmutagić, koautor prof. def. Ajša Mahmutagić

Vrijeme i mjesto

16:00 - 17:30

Sve aktivnosti u kući "Amica" (seminar sala)

KONCERT

SVEČANO ZATVARANJE: Podjela zahvalnica i zatvaranje Festivala

ROK KONCERT

Koncert uz akciju protiv narkomanije HO "Prijateljice"

Nastupaju "Southern Storm" i "Alarm"

Vrijeme i mjesto

19:00 - 20:30

Stadion "Telex"

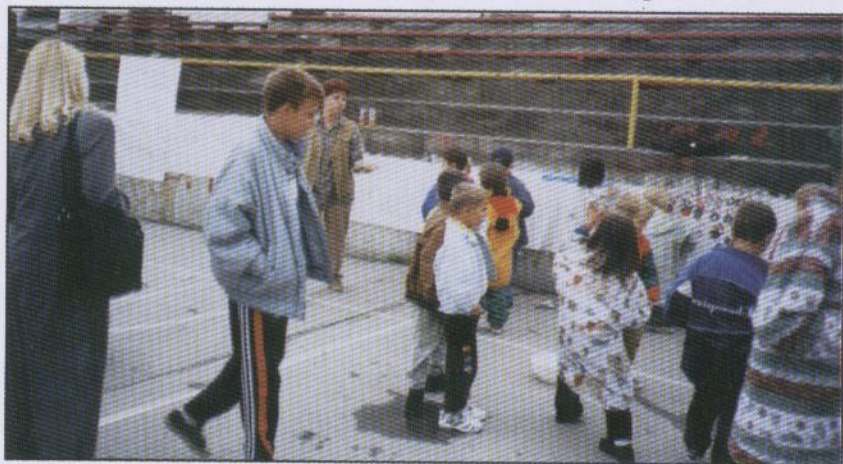
Naša iskustva

Kroz prezentaciju nekoliko učesnika pokušaćemo pokazati koje mjesto ima i kako su praktično realizirani neki tematski aspekti fokusa i mota Festivala.

Tabu temama, o kojima se malo govori u našem društvu, dat je poseban prostor.

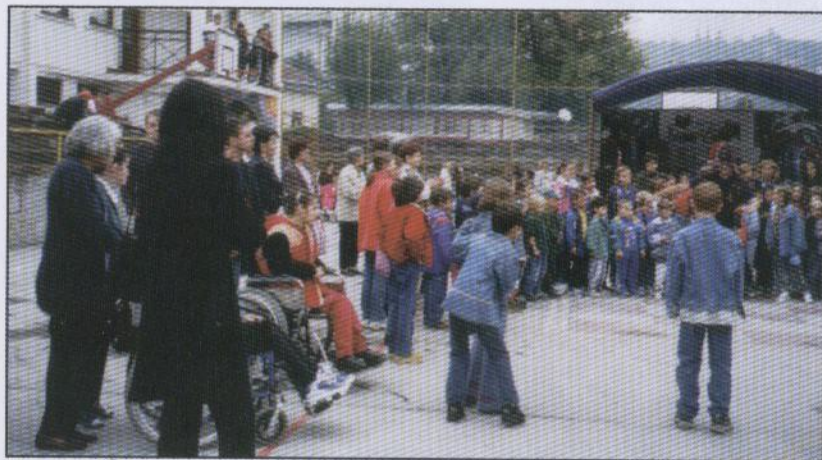
Integracija osoba sa posebnim potrebama slikanjem

HO "Koraci nade" svojom je videoprezentacijom željela ukazati na činjenicu da djecu ometenu u fizičkom ili psihičkom razvoju treba integrirati u društvo. U tom cilju prezentirana je zajednička radionica sa zdravom djecom. Kreativno izražavanje slikanjem pokazalo je da je to moguće.

Ravnopravni učesnici u javnom prijevozu

IC "Lotos" je na Festivalu prezentirao niskopodni autobus. Njime su se vozili saobraćajnicama grada, te ukazali na važnost ovog prijevoznog sredstva za osobe sa invaliditetom.

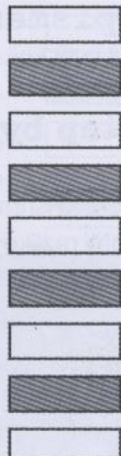

Savremeno, alternativno i kreativno učenje
djece i odraslih

WEB stranica Festivala

Mladi, vrijedni ljudi iz Elektrotehničke škole predstavili su se na Festivalu prezentacijom WEB stranice o Festivalu. Elektrotehnička škola se inače, u okviru svoje nastave, trudi uvesti što veću kompjutersku mrežu, kako bi što prije i što većem broju svojih učenika približila tajanstveni svijet nula i jedinica, te na taj način što je manje moguće zaostajala za školama u razvijenijim zemljama svijeta.

Amica Educa predstavlja

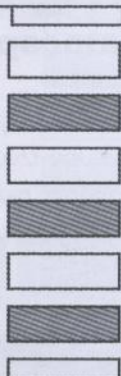
PRVI FESTIVAL UČENJA

U BOSNI I HERCEGOVINI
TUZLA, 08. SEPTEMBAR/RUJAN 2000

INDEX PROGRAM AKTIVNOSTI AUTORI I IZVOĐAČI

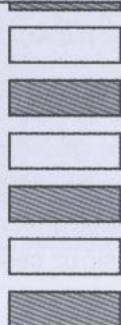
Edukacija na Brailleovim mašinama za slijepe osobe

Članovi Udruženja studenata Defektološkog fakulteta prikazali su način na koji kompjuter i Brailleova mašina funkcioniraju i pomažu slijepim osobama u obrazovanju i raznim drugim situacijama. Prezentacijom se željelo ukazati na olakšavajuće mogućnosti koje slijepima nude savremena tehnička dostignuća.

Ekologija

Gimnazija "Meša Selimović" iz Tuzle na seminaru je predstavila svoju web stranicu sa ekološkom tematikom. S obzirom na svjetski trend zaštite životne sredine, te imajući u vidu da je čovjekova okolina sve više zagađena, sadržaj njihove stranice bio je zaista atraktivan.

Opismenjavanja i obnova kroz edukaciju strateški je cilj svih koji su se prezentirali.

Step by Step radionica

Zdrava ishrana je važan faktor u životu svakog čovjeka. Zbog te činjenice bi svako trebao znati razlikovati zdravu hranu od nezdrave. Učenici Osnovne škole "Novi grad" potrudili su se da objasne kako možemo prepoznati zdravu hranu. Na svom štandu izložili su hranu koju su podjelili u dvije grupe. Potkrijepivši argumentacijom zbog čega je jedna grupa hrane zdrava, a druga nezdrava, prezentirali su razlike među njima.

Samospoznaja kreativnim putem

HUG "Zemlja Djece" predstavilo se maštovitim programom. U raznovrsnim tačkama nastupa izvođači su demonstrirali različite sposobnosti. Mogli su se vidjeti mali žongleri, klovnovi, različiti cirkuski likovi, pa čak i oni koji su vozili bicikl na jednom točku. Na kraju programa su omiljeni dječiji likovi, Teletabisi, družili se sa publikom i zabavljali ih pričajući viceve.

Svako ima svoju boju

Učenici Osnovne škole "Jala" postavili su sebi specifičan zadatak – prikazati demokratiju kroz igru. Zanimljivim, savremeno osmišljenim igrokazom, oni su prezentirali demokratiju na zaista nesvakidašnji način. Likovi igrokaza su različite boje kože, druže se, uče publiku o tome kako vuk ne treba pojesti papagaja i sl. Igrokaz je pripremila učiteljica Jagoda Jusić uz nesebičnu pomoć roditelja malih glumaca.

Učenje kroz pjesmu i igru

Kroz dječiju "Igraonicu" i Ritmičku sekciju, udruga "Hrvatska žena" organizira permanentan rad sa mladima, kako na edukativnom planu, tako i na razvijanju psihofizičkih i kreativnorekreacijskih sposobnosti – primjereno njihovoj dobi, kako je prezentirano na bini.

Fotodokumentacija procesa razvoja

Učenici Osnovne škole "Hasan Kikić" iz Gradačca prezentirali su fotodokumentaciju o obrazovnom procesu u njihovoj ustanovi. Posjetioci seminara bili su u mogućnosti pogledati u kompjuterskoj arhivi obrazovnu dokumentaciju sačinjenu od fotografija i tekstova. Na fotografijama su u raznovrsnim i zanimljivim situacijama zabilježeni učenici različitih generacija koji su pohađali ovu školu.

Savremeno, alternativno i kreativno u "Educi"

"Amica Educa" hrabro traži nove puteve u psihosocijalnom području i svoje težište je stavila na dodatno obrazovanje stručnih osoba koje rade sa traumatiziranim ljudima. Kod svih osoba, posebno traumatiziranih, nastupa nemogućnost verbalnog izražavanja, što zahtijeva traženje novih pristupa u izražavanju, koje je u početku moguće i bez riječi: slikanjem, tjelesnim radom, meditacijom. "Educa" omogućava stručnim osobama da sami na sebi osjete **proces učenja**, što unapređuje kompetenciju i profesionalnost u pristupu traumi.

Kreativno i alternativno - liječenje i prevencija

Jedan metod art-terapije (po Arno Sternu i Bettine Egger), koji se može primijeniti u radu sa svim uzrastima, a prezentiran je na Festivalu, je **kreativno izražavanje slikanjem**. To jeste neverbalni način izražavanja osjećanja, potreba i želja, koji pomoću papira i boje pomaže da izrazimo našu podsvijest ili doživljaje koje ne želimo ili nismo spremni iskazati govorom te tako otkrijemo naš unutrašnji svijet.

Meditacija u pokretu

Povezanost disanja, zvuka i kretanja stimulira unutrašnji i vanjski mir čovjeka. Nisu potrebna predznanja da biste se uz jednostavne pjesme i plesove iz svih poznatih svjetskih religija (po Samuel Lewisu) opustili i prikupili pozitivnu energiju za svakodnevni život. Takvi su **plesovi sveopćeg mira**, koji su također prezentirani.

Partnerstvo - podrška permanentnom učenju

„Amica Schweiz“ je partnerska organizacija „Amica Educe“.

Na strašne vijesti o masovnom nasilju i silovanjima u ratu u Bosni, žene iz Basela (Švicarska), reagirale su osnivanjem Centra za psihosocijalnu podršku i edukaciju. Kao prvi protest, spontano su organizirane demonstracije, u kojima je uzelo učešće neočekivano mnogo ljudi.

Cilj „Amice Schweiz“ je da se kroz slanje stručnih edukatora za Bosnu, s jedne strane, ženama osposobljenim za vršenje terapije ponudi pomoć i psihološka podrška i da se, s druge strane, istovremeno edukuju za primjenu savremenih metoda terapije trauma.

Na taj način su se ljekarke, socijalne i presvjetne radnice educirale za art terapiju, tjelesnu terapiju, porodičnu terapiju i nenasilnu komunikaciju, te naučeno prenose dalje u svome poslu i svakodnevnici.

Kako bi se terapija i edukacija mogle ponuditi u jednoj »zaštitničkoj« atmosferi, uz finansijsku pomoć švicarske vlade i privatnih donatora, »Švicarski korpus za pomoć pri katastrofama – SKH 1995« je za „Amicu Schweiz“ renovirao jednu kuću u Tuzli. Kuća bi se, za sigurnu budućnost projekta lokalne partnerske organizacije „Amica EDUCA“, trebala otkupiti od grada Tuzle.

Tjelesna terapija

Članovi „Vive žene“, terapijskog centra za žene i djecu, svoje aktivnost prezentirali su putem „otvorenih vrata“, a na Festivalu su prezentirali i mogućnost primjene tjelesne terapije u radu sa ženama.

Budućnost mladih u BiH

HD „Prijateljice“ iz Tuzle su u okviru Festivala organizirale rok koncert uz akciju „Reci droga NE!“. Također su prezentirane aktivnosti u cilju podrške ostanka mladih u BiH.

Knjiga utisaka

Veoma sam uzbuđen, posebno radi ubjeđenja da nas učenje i nauka uopće mogu spasiti da ne nestanemo.

Azem Poljić, ministar za rad i socijalnu politiku u Vladi Tuzlanskog kantona

Neka u budućnosti vaša vrata uvijek budu „otvorena“ za sve koji žele učiti i doprinijeti boljem životu u našoj zemlji i za našu djecu

Jasna Zečević, Vive Žene

Draga "Educo", veoma ste hrabri kada ste odlučili realizovati ideju festivala učenja. Reci drugima šta radiš, šta znaš, čuti od drugih šta rade i šta znaju put je otvorenosti, fleksibilnosti, povezanosti...

Teufika Ibrahimfendić, pedagog - psiholog

"Amica" je izvrsno uradila ovaj ozbiljan, pionirski posao. Čestitam!

Marica Petrović, Opća gimnazija, KŠC, Tuzla

Ovo je zaista divna, originalna ideja i jedan nesvakidašnji događaj i izuzetan doživljaj. Svi smo naučili nešto novo.

Ajša, defektolog, "Koraci nade"

Pokazujemo da je sve u nama samima..

Mensura Kudumović, Gimnazija "Meša Selimović", Tuzla

"Amica" je škola budućnosti koja je nama u Bosni baš sada najpotrebnija, kroz koju vidimo da i Bosna ulazi u Evropu...

Zihinja Mašić, profesor, Kladanj

Programu Festivala se može odati priznanje jer su svi sadržaji, tačke i izvođači bili vrlo suptilno odabrani tako da je njihovo izvođenje na sceni bilo zaista za pamćenje

Miodrag Mića Mitrović, reditelj i pisac

Pogled mi leti suncokretima, zalasku sunca, starim ibricima, potoku u prirodi, zemljanim sudovima, cvijetu, a onda u nemogućnosti da se odvojim od umjetničkih radova dječije ruke, opet idem od slike do slike, ne mogu da se odvojim od ljepote kojom je draga priroda obdarila dijete. Živjeti u suživotu sa prirodom...

Nasiha Vasić Džumhur, prosvjetni radnik

1. Rezime

Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini je festival znanja, inicijativa, učenja i mjesto na kome su svi zainteresirani pojedinci, organizacije i udruženja iz vladinog i nevladinog sektora mogli pokazati nivo svojih dostignuća u oblasti savremene, alternativne i kreativne edukacije, kao i interaktivnog učenja.

Ideja o organiziranju festivala učenja došla je od grupe edukatora iz Njemačke, gdje se ovakva manifestacija održava već treći put, i bila odmah prepoznata kao potencijalna mogućnost da se ista implementira i u našoj zemlji od strane tima Humanitarne organizacije "Amica Educa".

Uz veliki angažman cjelokupnog tima i nekoliko entuzijasta i volontera sve organizacione aktivnosti oko Prvog festivala učenja završene su na vrijeme i isti je održan 8. septembra 2000. godine u Tuzli, Bosna i Hercegovina. Ukupno 44 organizacije iz vladinog i nevladinog sektora, koje se u svojim programskim opredjeljenjima fokusiraju na edukaciju, prezentirale su na Festivalu dio svojih dostignuća.

Provedena evaluacija je pokazala da je sa aspekta ciljeva, postignutih rezultata i uložених resursa učinjen stvarni pomak u nastojanju promovisanja kontinuirane edukacije kao prirodne potrebe, naročito u zemlji koja je u procesu tranzicije, kao što je Bosna i Hercegovina. Efekti projekta su imali izuzetan pozitivan odjek u javnosti što opravdava naša nastojanja da od Festivala učenja napravimo tradicionalnu manifestaciju.

2. Uvod

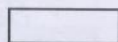
Proces edukacije u prethodnom (socijalističkom) sistemu za većinu se građana završavao sa redovnim (obaveznim) školovanjem. Angažman na radnom mjestu bio je nepromjenjiv i ljudi su obično sa tog mjesta odlazili u penziju. Proces tranzicije, poslijeratni razvoj i privatne inicijative većinu su stanovništva zatekle nespremlne, što govori o potrebi edukativne podrške građanima u procesu prilagođavanja, integracije i učešća u tržišnoj utakmici.

Humanitarna organizacija "Amica EDUCA" je uz podršku stručnih saradnika iz Njemačke (Erika Uhl i Peter Schuppler) i grupe volontera, realizirala projekat pod nazivom **Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini**, koji se održao 8. septembra 2000. godine – na internacionalni dan opismenjavanja.

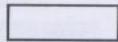
Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini dio je velike svjetske akcije. U okvirima »Globalnog dijaloga« UNESCO je 8. septembra 2000. godine

Sadržaj

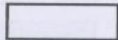
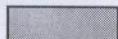
1. Rezime
2. Uvod
3. Ciljevi evaluacije
4. Metodologija
5. Prikupljanje podataka
6. Analiza
7. Zaključci
8. Preporuke

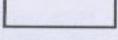
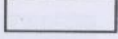
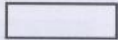
– na dan alfabetiziranja na EXPO-u 2000, u Hanoveru, pored njemačkih prezentirao također i internacionalne primjere festivala učenja, među kojima i naš festival iz Tuzle.

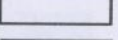
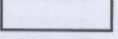
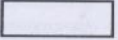
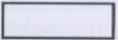
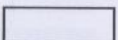
Festival učenja je jednodnevna manifestacija koja je omogućila zainteresiranim pojedincima, institucijama, organizacijama i udruženjima iz vladinog i nevladinog sektora, koje se bave edukacijom u bilo kojem obliku, da prezentiraju svoje metode edukacije.

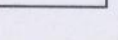
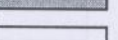
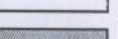
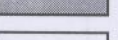
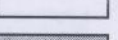
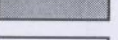
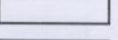
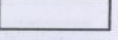
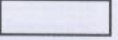
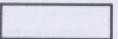
Evaluacioni proces koji je uslijedio nakon održavanje manifestacije rezultat je nastojanja da se razmotri efikasnost resursa i troškova te rezultata projekta kao i efektivnost tih rezultata. Da li su dostignuti stvarni ciljevi i u kojoj mjeri su različiti efekti direktno ili indirektno uticali na tok manifestacije utvrdio je eksterni evaluacioni tim koji je angažirala "Amica Educa".

Evaluacija je pokazala da je za kvalitetnu implementaciju projekta, ljudski potencijal u kome je sadržan entuzijizam, volonterstvo i profesionalnost, ključni faktor uspjeha, a u ovom projektu je isti umnogome doprinio krajnjim efektima projekta.

3. Ciljevi evaluacije

Evaluacija projekta Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini, održanog 8. septembra 2000. godine u Tuzli, ima za cilj da:

1. prezentira rezultate projekta Prvi festival učenja sa aspekta resursa i troškova te pokaže efektivnost rezultata projekta,
2. prezentira sve pozitivne i negativne efekte projekta na nivou ciljne grupe/korisnika projekta,
3. razmotri mogućnosti i ponudi preporuke pod kojima je održivost ovakvog projekta moguća u budućnosti.

4. Sastav evaluacionog tima

Grupu od pet članova eksternog evaluacionog tima okupljenih od strane "Amica Educa" čine pojedinci iz različitih organizacija koje su uzele aktivno učešće na Prvom festivalu učenja u Bosni i Hercegovini.

Tim sačinjavaju:

1. Nesima Krdžalić, diplomirani defektolog, Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u tjelesnom i psihičkom razvoju;
2. Hidajeta Vehabović, absolvent Defektološkog fakulteta, Udruženje studenata Defektološkog fakulteta u Tuzli;
3. Suad Zahirović, diplomirani politikolog, Informativni centar za osobe sa invaliditetom "Lotos" u Tuzli;
4. Sejfudin Agić, diplomirani inženjer elektrotehnike, Javna ustanova Mješovita srednja elektrotehnička škola u Tuzli;
5. i kao predstavnik organizacije koja je implementirala projekat, Suada Selimović, diplomirani socijalni radnik, HO "Amica Educa" iz Tuzle;
6. Proces pripreme i implementacije evaluacije podržan je od strane lokalnog konsultanta, predstavnika tuzlanske Agencije za lokalne razvojne inicijative.

5. Metodologija

Ciljna grupa/korisnici Prvog festivala učenja u Bosni i Hercegovini su institucije, organizacije, ustanove, udruženja i pojedinci, koji se u okviru svojih projektnih aktivnosti bave edukacijom.

Očekivani rezultati Festivala su:

1. Šira javnost informirana o mogućnostima edukacije putem savremenih, alternativnih i kreativnih metoda;
2. Inicirano umrežavanje organizacija koje se bave edukacijom;
3. Razvijena saradnja i razmjena iskustava sa organizatorima festivala učenja u Evropi;
4. Edukativne aktivnosti učesnika Festivala promovirane putem medija u BiH i Evropi.

U cilju što kvalitetnijeg sagledavanja direktnih i indirektnih efekata projekta na nivou ciljne grupe/korisnika, korištene su različite metode prikupljanja i analize podataka, među kojima ćemo istaći sljedeće:

1. intervju;
2. analize upitnika: na dan Festivala i nakon Festivala;
3. analiza medija: TV, radio, štampa, Internet;
4. analiza dokumentacije;
5. knjiga utisaka.

6. Prikupljanje i analiza podataka

U cilju prezentiranja nalaza i njihove analize naročitu pažnju posvetili smo intervjuima, analizi upitnika i medijskoj prezentaciji.

Intervjui

U intervjuu napravljanom sa neposrednim organizatorima i realizatorima Festivala - timom "Amica Educa" i tehničkim menadžerom Festivala, formulirano je nekoliko stavova i zapažanja.

Programski ciljevi Festivala postavljani su yeoma uopćeno, tako da to mogu biti i dugoročni ciljevi svih budućih festivala. Istovremeno, to znači da je cjelokupan proces uticaja, rezultata i efekata Festivala teže ocijeniti.

Naziv festivala **Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini**, dobro je generiran i ne treba ga mijenjati, osim u smislu: Drugi festival, Treći festival itd.

Razumijevanje ideje Festivala od strane institucija i organizacija od kojih zavisi jedna takva manifestacija bila je zadovoljavajuća. Odgovarajuće saglasnosti (Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona), podrška (Općina Tuzla) i odobrenja (Ministarstvo za obrazovanje Tuzlanskog kantona) isto tako nisu izostali.

Kad su u pitanju izvođači evidentno je da su u prvoj fazi organizacije postojale škole koje su bile više otvorene i bolje razumjele ciljeve Festivala, pa prema tome dale i veći doprinos cijeloj realizaciji (OŠ "Hasan Kikić" iz Gradačca, OŠ "Novi Grad" iz Tuzle, Gimnazija "Meša Selimović" iz Tuzle). Razlog takvom aktivnom učešću je taj što ove škole već koriste savremene, alternativne i interaktivne pristupe u nastavnom procesu. Za razliku od vladinog, nevladin sektor je pokazao visok stepen privrženosti ideji Festivala i visok nivo osjećaja da treba u svemu sudjelovati i dati svoj doprinos. U tom smislu treba razmotriti mogućnost da za budući festival kriteriji za učešće i selekcija učesnika budu ograničeni kvalitetom, tj. da se da značaj svim zainteresiranim, a na festivalu pokaže samo ono što je vrijedno pažnje, u smislu kvalitetnih prikaza.

Kad su u pitanju vremenski raspored i satnica Festivala, imajući u vidu dotadašnje dogovore sa učesnicima i veliki broj različitih događaja, a sve to u jednom danu, konstatirano je da su cjelokupna organizacija, vremenski i prostorni raspored, te prateće aktivnosti bili zadovoljavajući.

I pored svih napora koji su učinjeni na informiranju i iniciranju građana, jedan od nedostataka Festivala je izostanak očekivane posjećenosti. U postojećim okolnostima to može biti i prednost, jer u slučaju masovne posjećenosti ne bi se mogao zadovoljiti interes velikog broja ljudi koji su ciljano došli da pogledaju sadržaje Festivala.

Uspostavljena je saradnja i razmijenjena su iskustva sa organizatorima festivala učenja u jugoistočnoj Evropi. U organizaciju IIZ DVV (Institut za međunarodnu saradnju njemačkog Saveza visokih narodnih škola, Biro u Sarajevu, koordinator Emir Avdagić), koordinator "Amica Educa", Suada Selimović i tehnički menadžer Festivala Sejfudin Agić, te još tri predstavnika iz Bosne i Hercegovine boravili su u Sloveniji od 16.-21.10.2000. godine. Svrha boravka je poziv Andragoškog centra Slovenije (ACS), koji već šestu godinu koordinira i organizira Teden vseživljenskega učenja (TVU) - Sedmicu cjeloživotnog učenja. Na jednoj od radionica prezentirani su rezultati i iskustva u organizaciji sličnih festivala u Estoniji, Sloveniji i Prvog festivala učenja u Bosni i Hercegovini.

Uz generalno pozitivnu ocjenu projekta, koji je obogatio kulturne sadržaje i događanja u gradu Tuzli i Tuzlanskom kantonu, svaka iskazana samokritika ima za cilj poboljšanje budućih aktivnosti, koje će zapažene slabosti i nedostatke eliminirati ili umanjiti, a prednosti i pozitivne aspekte unaprijediti.

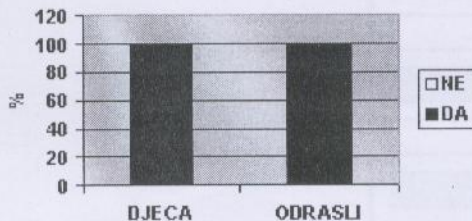
Analize anketa

Analiza ankete koja je sprovedena na dan održavanja Festivala prikazana je u tabeli 1. i pokazuje procentualne iznose odgovora na postavljenih šest pitanja. Grafička predstava odgovora anketiranih predstavljena je na graficima na strani 22 i 23.

Broj anketiranih	Djeca		Odrasli	
	41,7%		58,3%	
Pitanja:	Da	Ne	Da	Ne
Da li vam se dopala ideja Festivala?	100%		100%	
Da li je potrebno organiziranje većeg broja sličnih manifestacija?	66,6%	33,4%	100%	
Da li ste ranije bili uključeni u neke alternativne metode učenja?	22,3%	77,7%	82,1%	17,9%
Da li ste na Festu naučili nešto novo?	77,7%	22,3%	72,9%	27,1%
Da li ste zadovoljni načinom organiziranja Festa?	77,7%	22,3%	89,3%	10,7%
Da li ste zadovoljni ponuđenim programom?	94,4%	5,5%	89,3%	10,7%

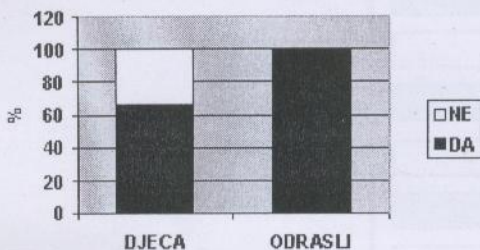
Tabela 1. Rezultati ankete na dan održavanja Prvog festivala učenja u Bosni i Hercegovini

Da li vam se dopala ideja Festa?

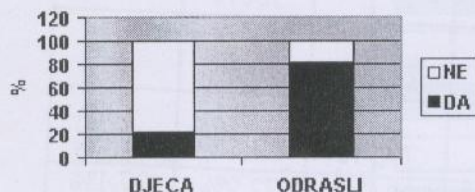

Grafici. Odgovori anketiranih posjetitelja i učesnika Prvog Festivala učenja u Bosni i Hercegovini

Da li je potrebno organiziranje većeg broja ovakvih manifestacija?

Da li ste ranije bili uključeni u neke alternativne metode učenja?

Može se konstatirati da je ideja koja je vodila ka organizaciji i implementaciji Festivala učenja naišla na jako dobar prijem kod učesnika, kako odraslih tako i djece. Iako djeca nisu imala priliku da budu uključena u neke nove, kreativne metode učenja, ipak su na Festivalu prepoznala nove mogućnosti za sebe i u velikom broju iskazala svoje zadovoljstvo ponuđenim programom.

Anketom koja je sprovedena nakon Festivala iskazuje se priznanje organizatorima za sve aktivnosti i napore poduzete u svim fazama projekta, a posebno realizaciji Festivala. Osnovna zamjerka je nedovoljna koordinacija u dijelu organiziranja posjeta institucijama koje su se prezentirale u vlastitim radnim prostorijama - otvorena vrata. Inicirana je i ideja o proširivanju Festivala na čitavu Bosnu i Hercegovinu, kao i produženje festivalskih zbivanja na više od jednog dana.

Medijska prezentacija

Koordinacija i saradnja sa medijima koji su pratili zbivanja od prve ideje do realizacije i u periodu po završetku Festivala bila je jako dobra.

Sve početne organizacione aktivnosti, ciljevi, fokusi i očekivani rezultati Prvog festivala učenja prezentirane su na prvoj pres-konferenciji održanoj 5. jula u kući "Amica". Učešće je uzelo 7 novinskih, radio i TV kuća i sve je dobro medijski praćeno. Medijska prezentacija je nastavljena kroz radio, štampu, Internet i TV, a organizovana je i druga po redu konferencija za štampu, održana 6. septembra 2000. godine uz učešće 6 novinskih, radio i TV kuća.

U cilju aktivnijeg praćenja Festival organizirana je i mini pres-konferencija na dan održavanja Festivala, 8. septembra 2000. godine.

Najatraktivniji i najaktuelniji izvor informacija o Festivalu bila je televizija. Sve najvažnije aktivnosti u vezi sa Festivalom kontinuirano su praćene u periodu od 5. jula do 10. septembra 2000. godine putem emisija Televizije Tuzlanskog kantona (TV TK) i Televizije Tuzla (TVT).

Televizija Tuzlanskog kantona jedan je od najvažnijih medijskih pokrovitelja Festivala.

Svi prilozi o Festivalu emitirani su u emisijama koje su u rangu najgledanijih. Naprimjer na TV TK: informativni program - TV vijesti, TV dnevnik, zabavne emisije - Ritam Kantona, Nedjeljni kolaž, te na TVT: informativni program - Tuzla danas.

Tako je sveukupno 13 emisija pratilo festivalske sadržaje, što u principu znači da je oko 650 000 gledalaca na Tuzlanskom kantonu bilo informirano o sadržaju Festivala, te vjerujemo da je ovako dobra promotivna pokrivenost doprinijela krajnjim efektima projekta.

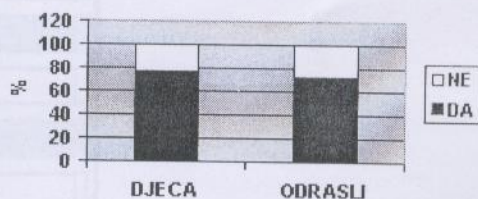
Nastojanja da se putem televizije u vremenu nakon Festivala napravi emisija tipa ankete sa građanima, učesnicima ili mogućnošću postavljanja pitanja putem TV bila su interesantna i za TV kuće, ali nastupajući predizborni programi za novembarske izbore nisu ostavili prostora za takvu aktivnost.

Radio "Kameleon" je prepoznao ideju Festivala kao vrijednu svake pažnje i prihvatio medijsko pokroviteljstvo nad Festivalom. U tom smislu su sve važnije aktivnosti vezane za Festival bile emitirane javnosti, a napravljene su i tri tematske radio emisije gdje su gosti bili članovi organizacionog tima. Veoma aktivnu ulogu u praćenju Festivala je imala i Radio Tuzla, koja je uvijek objavljivala kratke govorne intervjuje i prenosila izvještaje sa konferencija za štampu.

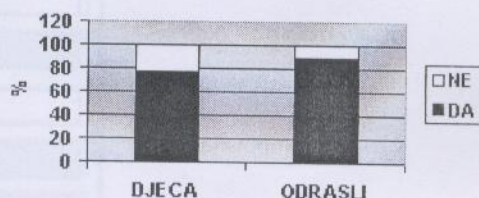
Resursi i mogućnosti interneta su korišteni radi koordinacije sa suorganizatorima iz Njemačke, a posebno kao veza sa Grimme institutom, koji je od samog početka ponudio Web prostor za informacije o Festivalu učenja u Bosni i Hercegovini. Isto tako, kontakti sa velikim brojem organizacija, udruženja i institucija, distribucija poziva, obavijesti, propagandnog materijala, te najbrži način dobijanja povratnih informacija ostvaren je putem interneta.

Prvi štampani materijal za javnost u kome se prezentira ideja Festivala bio je Newsletter, koji izdaje i štampa Grimme institut iz Njemačke. Kao odjeci konferencija za štampu izišli su članci o Festivalu u lokalnim novinama Front slobode (3461/LVII, 1.9.2000.) i u stručnom časopisu Prosvjetni list (874/LIV, 10/11. 2000.), koji izdaje Ministarstvo za obrazovanja Federacije BiH. Časopis za mlade "5 Plus" objavio je interesantan članak o zbivanjima na festivalu. U posebnoj brošuri, koja je uputstvo za organiziranje Festivala za zemlje jugoistočne Evrope, a koju izdaje UNESCO, prezentiran je i Festival u Bosni i Hercegovini.

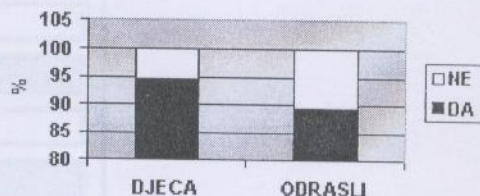
Da li ste na Festu naučili nešto novo?

Da li ste zadovoljni načinom organizovanja Festa?

Da li ste zadovoljni ponuđenim programom?

7. Zaključci

Na osnovu procjene da je učenje jedan od najvažnijih procesa u životu svakog pojedinca, te da podsticanje tog procesa osigurava budućnost i razvoj društva, "Amica Educa" je organizirala Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini.

Da bi se sagledao uticaj Festivala na zajednicu, vrednovalo postignuće projektom određenih ciljeva, ispitao odnos vladinih i nevladinih organizacija prema Festivalu, vrednovao doprinos organizatora, tim za pripremu i realiziranje Festivala, kao završni dio ovogodišnjeg i priprema za naredni festival oformio je Grupu za evaluaciju projekta.

Na osnovu potpunog uvida u proces pripreme, odvijanja Festivala, analiza doprinosa osoblja "Amica Educa", kontribucije ostalih sudionika Festivala, analize medijskog praćenja aktivnosti vezanih za Festival, ispitivanja posjetilaca i analize dobijenih rezultata tog ispitivanja, moguće je zaključiti sljedeće:

1. U Bosni i Hercegovini, kao zemlji u tranziciji sa najnepovoljnijim faktorima koji utiču na tranzicijske tokove (migracije stanovništva, stepen razrušenosti zemlje, nepostojanje adekvatnih sistemskih rješenja koja uređuju različite oblasti života i sl.), neophodno je stimulirati i podržati sve oblike učenja koji će doprinijeti razvoju zemlje, a istovremeno pomoći građanima da u novim životnim uslovima pronađu sopstvenu šansu za organiziranje kvalitetnog i čovjeka dostojnog života.
2. Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini najbolji je pokazatelj spremnosti djece, omladine i odraslih da daju svoj doprinos promjenama u društvu i da učeći daju adekvatan odgovor na izazove novih oblika društvenog djelovanja.
3. Evaluacijske tehnike primijenjene u postupku evaluiranja Festivala, sveobuhvatnost ispitivanja i različite analize dobijenih podataka pokazale su da je organiziranje Festivala u potpunosti opravdano i da organizovanje narednih manifestacija (festivala) treba prihvatiti kao mogućnost za različite vladine i nevladine organizacije da demonstriraju sopstvena postignuća u procesu obrazovanja i učenja.
4. Ciljevi Projekta dobro su definisani, a iz analiza ispitivanja sudionika Festivala vidljiva je privrženost najvećeg broja ispitanika ideji Festivala.
5. Analizirajući preporuke proizašle iz analize ukupnog procesa realizacije projekta generalno se može zaključiti da je organiziranje narednih Festivala potrebno, ali da sudionici trebaju dio sopstvenih

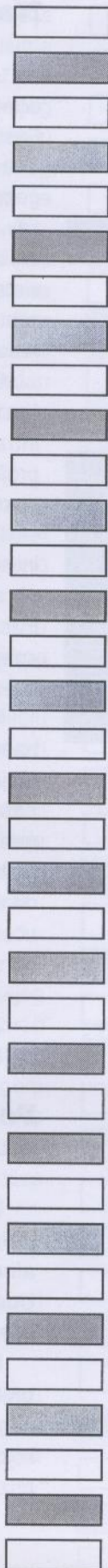
kapaciteta staviti na raspolaganje u procesu pripreme narednih festivala. Također, vladine institucije (škole, univerziteti, ministarstva), trebaju imati više razumijevanja za potrebu stvaranja uslova za stalno učenje i stimulisati sve one koji su spremni uključiti se aktivno u ove procese.

6. Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini najbolji je pokazatelj spremnosti Bosanaca i Hercegovaca da na različite načine počnu pomagati sebi samima, oslanjajući se na sopstveno znanje i kreiranje novih mogućnosti, koje će ne samo unaprijediti njihov život nego i zajednicu u kojoj djeluju.

8. Preporuke

Na osnovu evaluiranja projekta Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini, a radi uspješnijeg organiziranja narednih festivala i podsticanja procesa učenja kod građana, te pomoći organizacijama koje će sudjelovati u pripremi narednih festivala, tim za evaluaciju preporučuje:

1. Aktivnosti Festivala učenja proširiti na teritorij cijele Bosne i Hercegovine (Federacija i Republika Srpska);
2. U festivalskim aktivnostima omogućiti jednako sudjelovanje predstavnika vladinog i nevladinog sektora;
3. Sa pripremanjem Festivala otpočeti dovoljno rano i u proces priprema uključiti veći broj osoba,
4. Termin za održavanje Festivala uskladiti sa školskim aktivnostima i vezati ga za obilježavanje Dana prosvjetnih radnika i Međunarodne nedjelje djeteta (početak oktobra svake godine);
5. Vrijeme trajanja Festivala treba produžiti na više dana i u ovisnosti od fondova i interesa organizacija sudionica proširiti i implementirati u više mjesta na području naše zemlje;
6. Za odabir sadržaja koji će biti prezentovani na Festivalu uspostaviti kriterije za vrednovanje, a značaj dati svim zainteresovanim učesnicima na način da njihovi programi učenja budu publikovani u informatoru Festivala;
7. Promovisati ideje Festivala te animirati posjetioce uključanjem poznatih ličnosti iz svijeta umjetnosti, kulture, javnog i političkog života kao aktivne sudionike;
8. Da se za svaki novi festival odredi fokus s obzirom na trendove i interese kako sudionika tako i šire zajednice;
9. Kroz stimulaciju uvođenja novih metoda učenja u nastavni proces dati podrška promjenama u pristupu učenju i vrednovanju značaja učenja za uspješnost pojedinaca i društva;
10. Kroz proces uspostavljanja kontakata sa institucijama koje organiziraju slične manifestacije obezbijediti razmjena iskustava i povezivanje u mrežu organizacija.

Šta drugi kažu o nama?

Načelnik Općine Tuzla

Veoma mi je drago da ste mi, nakon uspješno okončanog Prvog festivala učenja u Tuzli ponudili mogućnost da izrazim svoje mišljenje o ideji i uopće o Festivalu učenja u BiH.

HO "Amica Educa" je prepoznala da je obrazovanje strateško pitanje mlade generacije, a samim tim i opstanka BiH. Od karaktera i kvaliteta obrazovanja zavisi i kojom će brzinom uhvatiti korak sa tehnološkim, ekonomskim i društvenim promjenama u Evropi i svijetu. Ni u mnogo naprednijim i razvijenijim sistemima država i njene institucije nisu isključivi nosioci obrazovnog procesa, zapravo obrazovanje se mora bazirati na uključivanju svih ljudskih i stvaralačkih resursa u njegovo kreiranje.

Obrazovanje je jedna od oblasti u kojoj nevladine organizacije u BiH mogu i jesu izvršile najznačajniji uticaj, ne samo u oblasti rekonstrukcije obrazovne infrastrukture nego i u uključivanju u globalne svjetske tokove putem profesionalnog i kvalitetnog obrazovanja, ne samo učenika nego i osoba koje su uključene u obrazovni proces.

Prvi festival učenja je veoma uspješno našoj javnosti prezentirao mogućnosti inicijative i perspektive koje unapređuju «stvaranje – razvijanje – nastavak obrazovanja». Ubijeđen sam da su svima koji su imali priliku učestvovati na Festivalu, sama prezentacije, ali i drugi sadržaji, zaista inicirali pokretačku snagu za kreiranje novih inovativnih pokušaja i metoda motiviranja učenja i unapređivanja pristupa učenju.

Festival je ponudio novi pristup obrazovanju koji nije (dugo) bio prisutan u našem društvu, a to je kontinuirani stvaralački angažman tokom cijelog života, umjesto pristupa obrazovanju kao kratkotrajnom i prolaznom procesu. Takvim pristupom se možemo približiti svjetskim standardima i pripremiti za neophodnu reformu svih nivoa obrazovnog procesa u BiH. Ukoliko i naredni festival pripremite na istim osnovama i sa istim ciljevima, prava bi šteta bila da sve te aktivnosti, inicijative i nova iskustva ostanu u, ipak, uskom krugu učesnika, bez šireg uključivanja svih djelatnika iz ove oblasti (škole, ministarstva, udruženja ustanove, mediji), pa i najšire javnosti.

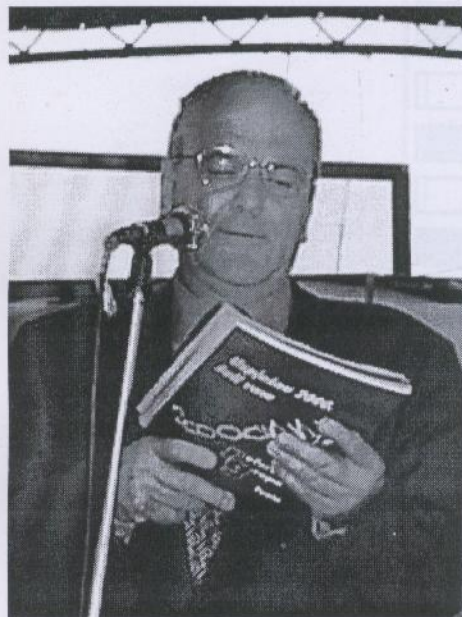
Želim vam puno uspjeha u budućem radu.

Selim Bešlagić, načelnik Općine Tuzla

Pedagoški zavod iz Tuzle Zašto održavati festival učenja?

Iz istog razloga zbog kojih se održava i festival mode. Da se na njemu prikaže savremena dostignuća iz ove značajne oblasti ljudskog djelovanja i afirmišu neposredni realizatori savremenih i uspješnih pristupa učenju. Uostalom, zar bi i bilo festivala mode i izložbe naučnih dostignuća da nije bilo učenja?

Institucionalno, formalno (školsko) učenje se afirmiše, između ostalog i preko zvaničnih diploma i titula kojima društvo često pridaje i veći značaj nego što ono to, objektivno, zavrjeđuje. Neformalno, vaninstitucionalno učenje koje je danas sve snažnije nema otvorenih mogućnosti za afirmaciju i društveno priznanje.

Afirmacija svih savremenih oblika učenja, posebno neformalnog, veoma je potrebna. Institucionalno, školsko učenje je regulisano zakonima, propisima i pravilima i samo onaj ko savlada sve propisane putove biće priznat kao školovan – učen i dobit će diplomu. Međutim, ta diploma bez daljeg permanentnog obrazovanja i samoobrazovanja, zapravo, ne znači puno u praktičnoj primjeni stečenog znanja. Afirmisati način i puteve stalnog samoobrazovanja ljudi kroz bilo koje oblike, a pogotovo kroz Festival učenja je od velikog značaja.

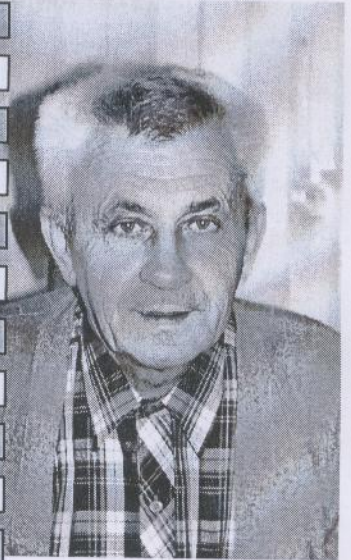
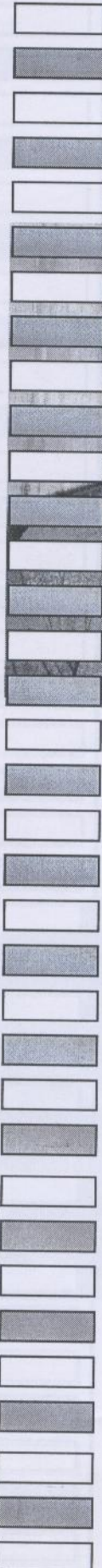
Dobro je što je to započela nevladina organizacija "Amica Educa", jer ljudi iz školskog sistema mogu smatrati da afirmacija izvan školskog učenja ometa njihovu poziciju gospodara ocjene i diplome, što je pravi nonsens, jer bez temeljnog školskog učenja nema ni daljeg samoobrazovanja, odnosno neformalnog učenja. Stoga ni Festival učenja ne može afirmisati samo jedan od ovih oblika. Samo snažno afirmisanje savremenih oblika školskog učenja može biti temelj afirmacije onog drugog.

Skromni rezultati Prvog festivala učenja već ukazuju na pravce njegovog razvoja. Iako je ovaj Prvi festival učenja bio ograničen na jednu regiju – Tuzlanski kanton, ipak je pokazao pravo bogatstvo oblika i načina učenja, posebno odraslih. Bilo je zadivljujuće slušati i gledati prikaz kako udruženje slijepih, naprimjer, obučava svoje članove da se probijaju kroz život. Predškolske ustanove, osnovne i srednje škole bile su u prilici da prikažu elemente vlastitog savremenog pristupa u učenju, a nosioci tog učenja da se afirmišu. Tako se za te pristupe čulo i već se možda primjenjuju i u drugim školama. Na Festivalu se pokazao toliko širok dijapazon obrazovanja i samoobrazovanja odraslih kojima se danas, nažalost, u BiH ne bave zvanične, pogotovo vladine institucije. Ako bi se festival učenja održavao svake godine na njemu bi se iskristalisali i afirmirali najsnažniji, ljudima najpotrebniji i najefikasniji oblici i pristupi učenja odraslih. Tako bi brzo bile uobličene i institucije koje se bave stalnim obrazovanjem odraslih i koji bi dobili zakonsku, a time i finansijsku podršku vlasti.

Praznina u oblikovanju neformalnog učenja, samoobrazovanja i daljeg permanentnog obrazovanja odraslih tako je očita da će Festival učenja brzo naći svoje mjesto na cjelokupnom prosotru BiH. To je uostalom osjetio i vladin sektor, pa je Vlada Tuzlanskog kantona skromnim novčanim prilogom potpomogla Festival, a Pedagoški zavod, kao stručna institucija nadležnog ministarstva, pružio je stanovitu stručnu pomoć.

Festival učenja ima svoju budućnost na istim osnama na kojima je i započeo a to su:

- afirmacija savremenih oblika učenja u školskom sistemu i nosilaca takvog učenja;
- afirmacija savremenih oblika vaninstitucionalnog učenja i samoobrazovanja odraslih kroz permanentno obrazovanje nakon završetka školovanja;
- potvrđivanje, pa i nagrađivanje institucija i pojedinaca koji prihvataju i primjenjuju savremene i efikasne oblike učenja;
- društveno priznanje samoučenja i permanentnog učenja odraslih kako

bi se ono vrednovalo i kroz zvanične verifikovane diplome i finansijsko priznanje;

- stvaranje dovoljno fleksibilnih institucija koje će se baviti permanentnim obrazovanjem odraslih, a što ne može škola;

- afirmacija učenja kao permanentnosti demokratičnosti, dobrovoljnosti, raznovrsnosti, fleksibilnosti, dinamičnosti i integralnosti u svim sferama društvenog života i rada, posebno obrazovanja uz rad, za rad i obrazovanja za slobodno vrijeme;

- stvaranje uslova za zadovoljavanje svih obrazovnih potreba odraslog čovjeka koje razvijaju sve njegove snage u sferi rada, društvenog i porodičnog života i slobodnog vremena;

- širenje shvatanja o permanentnom obrazovanju kao svjetskom procesu.

Bilo je predivno vidjeti sa koliko uvjerenja se ideja »učenje je važno za cijeli život, za BiH prenijela u proces koji je još dugo nakon 8. septembra držao svoju dinamiku.

Nusret Tobudić, profesor, Pedagoški zavod iz Tuzle

Saradnici iz Njemačke

To je bio jedan od onih impulsa poslije kojih se čovjek pita je li pomalo luckast. Erika je u novinama čitala o pripremnom sastanku bavarskih festivala učenja pa smo otputovali za Bad Toelz. Nekako tokom predstave Erika se spontano javila za riječ i objavila: »8. septembra 2000. u Bosni i Hercegovini će se održati Prvi festival učenja«.

Šest sedmica poslije sjedili smo sa timom saradnika "Educe", studenata, prosvjetnih radnika u Tuzli i »okačili« smo u sobi riječ »Festival učenja«.

Tišina.

Šta bi to trebalo biti? pitali su pogledi. Ali ni mi nismo znali šta tačno.

Sedam mjeseci poslije – rodilo se: iz mašte, kreativnosti, radoznalosti, hrabrosti i angažmana njih, koji su se zarazili tom idejom.

8. septembra 2000., tačno u 10 sati, dovezao nas je taxi pred kuću "Amica" u Tuzli i mi smo »izletjeli« iz njega: preumorni i mokri od četrnaestosatne noćne vožnje u autobusu.

Na malom stadionu omladinskog centra "TELEX", pored kuće "Amica", komešaju se djeca, omladina, odrasli; napetost visi u zraku. Suada silazi niz stepenice sa tribina i grabi prema nama: »Dođite brzo sa mnom, svi vas čekaju!«

Poslije sam vidjela da je neko fotografirao kako mi stojimo pored bine. Onda je neko povukao Eriku na binu – trebala je nešto reći.

Sljedećeg dana ni sama više nije znala šta je bilo, šta je rekla na mikrofona. Skoro joj je nestao dah kada je odjednom vidjela kako se od ideje Festivala učenja manifestiralo toliko muzike, aplauza, plesa i akcije.

Erika se u svom kratkom govoru zahvalila timu koji je sve to napravio istakavši kako je povjerenje nastalo u novoj kvaliteti; jedan vid sigurnosti nastao iz samostalnosti, što je sve ubrzalo proces preprema za Prvi festival učenja u BiH.

Bilo je predivno vidjeti sa koliko uvjerenja se ideja »učenje je važno za cijeli život, za BiH«, prenijela u proces koji je još dugo nakon 8. septembra održavao svoju dinamiku.

Ideja se razvijala velikom brzinom: od "EDUCE" u različitim pravcima i prema pojedincima, na NVO-e i Vladu u gradu Tuzli i Kantonu, sve do Sarajeva, do eha koji je došao iz Slovenije, Švedske...

Vidjelo se kako žeđ za novim znanjem postaje jaka u jednoj zajednici, gdje strani ali i domaći često imaju utisak da sve stagnira... gdje oko 60% omladine žele da napuste zemlju radi nedostatka perspektive i mogućnosti.

I onda je odjednom tu Festival učenja. Nema ništa sporednog u cijeloj priredbi – ministar za socijalni rad stoji lično na bini i naglašava neophodnost učenja, televizija izvještava gledateljstvo kroz dugu reportažu u udarno vrijeme. Čak i u danima prije Festivala, televizija je uvijek iznova davala reportaže, intervjuje na regionalnim medijima – ali mi smo o tome samo čuli – sopstveni utisci tog dana su nas preplavili:

Kako se na bini stadiona djeca preobražavaju u cvijeće, gdje je njihova raskošnost (i jednostavnost) prepoznata kao njihovo bogatstvo i gdje prestaje ljubomora i diskriminacija – jedna paralela u cilju zadovoljavanja etničkih konflikata, koju je lokalni pozorišni glumac pripremio i predstavio sa djecom.

Kako se jedna studentkinja u invalidskoj stolici vozila po stadionu i za sobom povela »zmiju« od četrdeset, pedeset djece, koja je prolazila uz publiku uz puno zadovoljstva i osmijeha.

Kako je došla i delegacija iz Sarajeva, kako je grupa djevojaka, učenica koje su na bini, kao na Broadwayu, plesale odjevene u rave-odjeću, kako je radost rasla dok se približavao rok koncert na otvorenom, uz moto borbe protiv narkomanije. Kako su sijale halogene lampe i blicevi koji su snimali izložene crteže i slike učenice Lejle Selimović. Kako se u Internet-Caffee-u sve vrtjelo oko monitora kako bi se kliknulo i pogledalo dešavanja na centralnoj priredbi Festivala učenja, koji se istovremeno događao na EXPO-u u Hanoveru u Njemačkoj.

Malo poslije smo se nekako našli u autobusu koji je vozio kroz grad – od jednih »otvorenih vrata« do drugih. Na svakoj autobuskoj stanici ulazili su ljudi kojima se obraćao jedan putnik, slijepi čovjek koji je govorio o važnoj ulozi obrazovanja za osobe na margini, dijelio info materijal, uz sve to pobudio interesovanje, čak i kod moderno obučениh golobradih pubertetlija.

Autobus je bio niskopodni, pogodan za vožnju osoba u invalidskim stolicama. »Ponosno« se ubacivao između ostalih redovnih linija, besplatno vozio putnike na svoja odredišta – na taj način pridobijao »običnog čovjeka sa ulice«.

Kada smo se vratili nazad u "Amicu EDUCA", tamo smo zatekli malu truppu američkih SFOR vojnika, koji su svoje oružje ostavili na čuvanje kod svojih oficira. Odvažno su u svojim vojničkim odijelima i dubokim čizmama pravili nježne korake »meditativnih plesova sveopćeg mira«. Jedan od vojnika rekao je nakon plesova da je prvi put uz plesove umjesto zbunjenosti doživio radost i uživao u ravnomjernom disanju.

Možda je on samo pratio impuls – onako kako smo mi pratili naš impuls da podstaknemo Prvi festival učenja u Bosni i Hercegovini.

Eriha Uhl i Peter Schuppler, Njemačka

Internacionalna iskustva

KAKO JE SVE POČELO

»Sedmica obrazovanja odraslih«, koja je 1992. počela u Velikoj Britaniji, imala je jedan jako otvoreni i kreativni koncept. Sa mnogo mašte ovakva se kampanja za doobrazovanje slavi i prikazuje u javnosti. Svestranost i otvorenost se demonstriraju čak i kroz davanje imena u pojedinim zemljama.

U Švicarskoj se pojmom »festival učenja« htjelo pokazati da se s jedne strane radi o učenju, a da, sa druge strane, karakter slavlja i istupanja u javnosti ima važnu ulogu. Slično kao kod festivala učenja u Švicarskoj, njemačke kolege su se kod davanja imena orijentirali na slavljenički aspekt učenja. U Austriji se 1999. godine organizirala Sedmica obrazovanja odraslih, a 2000. godine reflektirajući na to, stvoreni su »INFO dani doobrazovanja«.

U Holandiji ta se kampanja naziva »de week van het leren«, u Flandriji »week van de volksontwikkeling«, Jamajka ima »Adult Education Week«, a Hong Kong »Lifelong learning festival«. Kod svih se radi o tome da se sprovede ideje otvorenosti i kreativnosti i da se povežu aktivnosti doobrazovanja sa kulturnim kontekstom zemlje.

Aktivnosti i slogani inspirišu na to da se ideja doživotnog učenja podrži i proširi:

Život je učenje, Pazi i radi sa nama, Uči i živi, Učenju nema granica, Doživotno učenje je pravo svakoga, Uči i rasti, Žeđ za učenjem ne poznaje starost, Kroz učenje do zvijezda... Ovako možemo zadržati preglednost na »ideje vodilje« koje su npr. Austrijanci imali u 1999. godini. Ovdje prepoznajemo apele, poruke, pozive za slavlje i za »stvaranje – razvijanje i doobrazovanje«. Inspirišimo se i krenimo.

Lernfest
2000

U toku prošle i u ovoj godini festival učenja održan je u sljedećim zemljama:

Australija, Austrija, Benin, Češka Republika, Egipat, Bocvana, Estonija, Finska, Flandrija, Njemačka, Hong Kong, Mađarska, Jamajka, Gvineja, Japan, Lihtenštajn, Litvanija, Namibija, Novi Zeland, Norveška, Portugal, Rusija, Slovenija, Južna Afrika, Švedska, Švicarska, Velika Britanija.

Zemlje u kojima je 2000. godine prvi put održan festival:

Bosna i Hercegovina, Burkina Faso, Kap Verde, Ghana, Gvineja Bisao, Gvajana, Island, Indonezija, Iran, Madagaskar, Mali, Holandija, Nigerija, Rumunija, Saudijska Arabija, Senegal, Singapur, Svaziland i Zambija.

Kanada (Kvibek), Indija, Tajland i Togo su pokrenuli kampanju povodom Međunarodnog dana opismenjavanja.

Institut Für Internationale Zusammenarbeit Des Deutschen Volkshochschul-verbandes E.v. IIZ/DVV

Institut za međunarodnu saradnju njemačkog Saveza visokih narodnih škola

Od 1969. IIZ/DVV i njegove prethodne organizacije podupiru projekte s područja međunarodnog obrazovanja odraslih (EB), koji su usmjereni na socijalno, privredno, političko i kulturološko učenje. Ono se primjenjuje za jačanje strukture obrazovanja odraslih, institucija i organizacija nosilaca takvog obrazovanja u Africi, Aziji, Latinskoj Americi i raznim zemljama Evrope.

U saradnji sa partnerima iz ministarstva, univerziteta, nevladinih organizacija (NGO) i stručnih saveza na prvom mjestu je poticanje strukturalnih nosilaca i razvoj kompetencija.

Saradnja:

- naglašava obrazovanje i usavršavanje obrazovanja za odrasle
- omogućava razvoj relevantnih materijala za podučavanje i učenje
- podupire institucionalnu i materijalnu infrastrukturu
- pruža usluge savjetovanja pri procesima razvoja organizacija
- doprinosi obrazovopolitičkom priznanju i osigurava obrazovanje odraslih, koje se odvija na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i transnacionalnoj razini

U okviru Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Evropu IIZ/DVV je uz potporu Saveznog ministarstva za privrednu saradnju (BMZ) razvio inicijative, čije je nastojanje iskoristiti mogućnosti i sklonosti obrazovanja odraslih. U svrhu stvaranja i jačanja adekvatnih struktura ponuda i nosilaca daju se priloge za poboljšanje egzistencijalnih uslova i za integraciju etničkih i socijalno marginaliziranih grupa stanovništva. Mjere koje se poduzimaju odnose se na tri razine:

- u državama i regijama koje su posebno pogođene ratnim djelovanjima podupiru se organizacije za obrazovanje odraslih u materijalnom i savjetodavnom smislu pri ponovnom stvaranju i poboljšanju naročito ponuda koje stvaraju dohodak.
- interetnički projekti kao i projekti koji prelaze granice uz postavljanje pitanja koja su relevantna za sve sudionike i trebaju pomoći otklanjanju napetosti i sticanju novih iskustava u saradnji.
- regionalne mreže i institucionalizirani kontakti između onih koji se bave obrazovanjem odraslih i njihovih organizacija u regiji trebaju doprinijeti zbližavanju sinergičkih efekata.

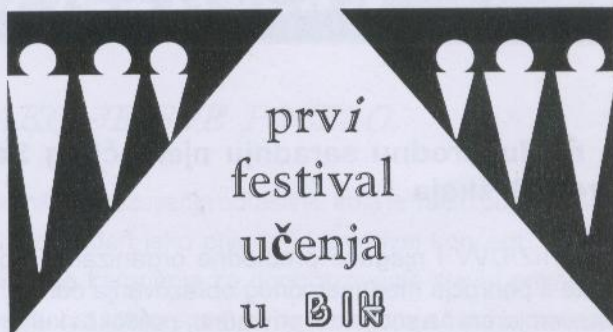
U svrhu primjene ciljeva projekat se odnosi u prvom redu na stručnjake iz teorije i prakse obrazovanja odraslih.

U BiH je uslijed ratnih razaranja nestala krovna organizacija za obrazovanje odraslih. Stoga je u Sarajevu otvoren Koordinacioni biro IIZ/DVV, kojem je glavni zadatak uspostavljanje saradnje i povezivanje preživjelih institucija za obrazovanje odraslih u Bosni i Hercegovini.

Izradu ove brošure je finansirao IIZ/DVV.

Koordinator IIZ/DVV u Bosni i Hercegovini: Emir Avdagić
Hasana Kaimije 11, 33000 Sarajevo
Telefon: +387 33 236 838
Fax: +387 33 236 839
E-mail: iizdvvh@bih.net.ba

prvi
festival
učenja
u BiH

Tuzla, 8. septembar 2000.

Generalni pokrovitelj: **Vlada Tuzlanskog kantona**
Stručna podrška: **Prosvjetno-pedagoški zavod Tuzla**
Suorganizator: **HUG "Zemlja Djece" Tuzla**

Podrška programskim aktivnostima
**HO "Vesta", IC "Lotos",
HD "Prijateljice", OŠ "Hasan Kikić" Gradačac,
Elektrotehnička škola Tuzla**

Medijski pokrovitelji
**Radio-televizija Tuzlanskog kantona
Radio "Kameleon"**
Konsultant za evaluaciju
Agencija za lokalne razvojne inicijative iz Tuzle

Sponzori Festivala:

"Frutex" Čelić, Pivara Tuzla,
Mljekara Tuzla, Pekara Tuzla,
DOO "Coca Cola", "Fana" Srebrenik,
"Corn Flips" Srebrenik, "Dramar-Ing" Tuzla
"Bosnaprodukt" Gradačac, "Vegafruit" Gradačac,

Glavni i odgovorni urednik

Sejfudin Agić

Lektura

Refik Bulić

Tekstove pripremili

Braco Mušanović i tim "Amice EDUCE"

OCR i DTP

Dušan Ivanović

Štampa

"Zemlja Djece"

WEB stranica festivala u BiH

<http://lernfest.manija.net/>

Oficijelna WEB stranica

<http://www.lernfest.de/>

Proizvodnja

"Amica EDUCA", decembar 2000

Informativni centar za osobe sa invaliditetom "LOTOS"

Prezentacija niskopodnog autobusa, Videoprezentacija IC „Lotos“ - Otvorena vrata: M.i Ž.Crnogorčevića 3, tel: 251-245

HO "Koraci nade"

*Kreativno izražavanje slikanjem – rad sa djecom, Videoprezentacija, Otvorena vrata: Safvet-bega Bašagića 50, tel: 217-376/
251-476*

JU Dom zdravlja, Tuzla

Služba za patologiju sluha, glasa i govora, Videoprezentacija,

Otvorena vrata: Albina Herljevića 1, tel: 282-411 lok. 245

NIK "Sezam" DO, Sarajevo

Magazini za djecu i škole – Info štand, tel: 033/206-031

UG "Vive žene"

Žene u agrikulturi, Tjelesna terapija, Otvorena vrata: Žarka Vukovića 64, tel: 251-287

Referentna grupa

Info štand o edukativnim aktivnostima, tel: 281-607

UG "Majke hendikepirane djece"

Otvorena vrata: Krečanska 5, tel: 282-347

EG Društvo za razvoj

Otvorena vrata: Klosterska 19, tel: 251-125

Radio "Kameleon"

Djeca urednici, Otvorena vrata: Milana Jovanovića 6, tel: 250-055

UG "TALDI"

Info štand o aktivnostima, tel: 250-045

QIF CARE International – EU projekat

Info štand o aktivnostima, tel: 283-148

Džemila Agić

Ekologija – Kurs kompostiranja: Recikliranje organskog otpada, tel: 250-626

Sanela Hasanović

Origami – kreativnost pomoću papira

Prof. Nusret Tobudić

Okrugli sto: Interaktivno učenje, Pedagoški zavod, Tuzla, tel: 280-754

Prof.def. Nesima Krdžalić

Okrugli sto: Primjena kreativnog izražavanja slikanjem sa djecom sa posebnim potrebama, tel: 283-427

Mr.sci. Šaćira Mešalić, defektolog

Učenje učenika usporenog kognitivnog razvoja - Okrugli sto, tel: 281-553

Mr.sci. Ruža Tomić, pedagog – psiholog

Okrugli sto: Mišljenje mladih o sebi i svojoj generaciji, tel: 283-427

Mr. Mensura Kudumović

Okrugli sto: IDL Interaktivno učenje na daljinu, tel: 250-648

Prof.def. Snežana Sadiković

Okrugli sto: Učenje slušno oštećene djece, tel: 281-011

Mr.def. Adem Mahmutagić, prof. def. Ajša Mahmutagić

Pretpostavke za sticanje matematičkih znanja, tel: 281-553

**INSTITUT FÜR INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT
DES DEUTSCHEN VOLKSHOCHSCHUL - VERBANDES e.v.**